

Lettre-arc+kép

Műtfeldolgozás - kritikai szemlélettel. Martin Piaček munkáiról

Aktivizmus, politikai narratíva, társadalomkritika, kritikai szemlélet – régi-új fogalmi uralják a kortárs művészet egy meghatározó szegmensét. Ám mindez a posztmodern intézménykritika tapasztalatával felvértezve történik, egy új művészgeneráció, ill. egy művészeti stratégia az aktuális politikai tartalmaktól sem visszariadva keresi a művészet véleményformáló pozícióit. A volt keleti blokk államaiban ez a folyamat nem egyszerre tapasztalható tendenciaként jelent meg a vizuális művészetekben. A volt Csehszlovákia utódállamaiban a kibeszéletlenül maradt történelmi traumák készítették a képzőművészeket már másfél évtizeddel ezelőtt az akcionista megmozdulásokra. Így pl. a nácizmussal való kollaborálás, a második világháborút lezáró és a kollektív bűnösség elvét érvényesítő kitelepítések, a jogfosztottság, valamint a kommunista rendszer elnyomó gépezetével való együttműködés váltak központi témává.

Am ez sem ment végbe párhuzamosan a két utódállam területén, tehát Csehországban és Szlovákiában. A szlovákiai politikai események, a nemzeti politika részéről erőteljesen megfogalmazott, majd követelt nemzeti szuverenitás, ill. állami önállóság, rádöbbenették a művészeket a nacionalizmus újratermelődő változataira. Erre a jelenségre reagál következetes művészeti programmal Martin Piaček (1972) szlovák képzőművész, aki 2006 és 2012 között csaknem kizárólag a nemzeti emlékezet toposzait, a kanonizált nemzeti történelmet és annak mítoszait dolgozta fel. Gondolkodására jellemző, hogy az újnacionalizmusok mellett figyelme kitér a nemek egyenlőségének kérdésére is a nemzeti történelemben, amelynek férfiszempontú konceptjét is bírálja egyben. A férfiaság mint nemzeti vezérmotívum több nemzetnél is egyértelmű momentum. Piaček ezt a szlovákok esetében a 19. századi nemzetébresztő mozgalom jeles irodalmi és politikai személyiségeiről készült fotósorozattal fedte fel, amely a „nemzet atyjairól” készült köztéri szobrok férfiaságára fókuszálva bizonyítja a nemzeti történelem kizárólagos férfiközpontúságát. Ugyanezt a módszert alkalmazta, nagymértékű öniróniával fűszerezve, Őnarcképével is 2002-ben.

A kanonizált nemzeti múlt megközelítése nem volt fájdalom- és konfliktusmentes, Ludovít Štúr (1815-1856) a szlovák nemzeti mozgalom vezéregyénisége a 19. században szerencsétlen körülmények között, egy vadászat alkalmából hunyt el, mindössze 41 évesen. Ezt a sokszor és sokféleképpen mitizált, konspirációs elemekkel színezett eseményt dolgozta fel a kisajátítás, az identitás vizsgálata tág eszköztárával, a performansz, az objekt műfaját és a dokumentumfotózást alkalmazva. De nem átalította újraértelmezni a betyár Juraj Jánošík történetét sem (mindkét műtfeltárás közös címe: *Touching the Hero*, 2007), vagy a Csehszlovák Köztársaság egyik alapítójaként mind a mai napig tiszteletben álló Milan Rastislav Štefánik személyét sem (2007 és 2012 között).

Legismertebb és már Magyarországon is több ízben bemutatott (nyitott, befejezetlen) sorozata a *Szlovák történelem legkínosabb eseményei* (2007), amelyben olyan kanonizált és megkérdőjelezhetetlen tényekre fókuszál, mint a pozsonyi Mária Terézia emlékmű lerombolása 1921. október 26-án, Dr. Jozef Tiso a szlovák fasiszta állam elnöke első találkozója Adolf Hitlerrel 1939. augusztus 13-án, 1945. Edvard Beneš államelnök aláírja a 33. számú elnöki dekrétumot 1945. augusztus 3-án. Helyet kapott ebben sorozatában Viliam Široký vallomása az Államrendőrség fogdájában 1941. június 30-án, vagy az elhíresült cseh-szlovák pártvezér, Gustáv Husák, a CsKP főtitkára beszámolója 1968. szeptember 25-én a párt központi bizottsága előtt, azaz a prágai tavasz eltírásának egyik legitimálása a kommunista hatalom részéről. A közműlt is feldolgozandó a képzőművész szerint, az ún. Mečiar-korszak egyik máig tisztázatlan gyilkossága Róbert Remiáš autójának felrobbantása 1996. április 26-án Pozsonyban. A sort folytatni lehetne, de kiemelendő, hogy Piaček a Nyilvános talapzat Polgári Társulással (OZ Verejný podstavec) a köztér szobrászati tisztaságáért is síkra szállt, aktivista tüntetéseket szervezett új köztéri szobrok ellen, így pl. a politikai akarattól született Szvatopluk szobor ellen is a Pozsonyi Várban 2010-ben. Legújabbban pedig kurátori minőségben is megismerhettük, a szlovák nemzeti felkelés 70. évfordulójára (2014-ben) *Nem kötelező kiállítás* ironikus címmel rendeztek tárlatot a felkelés témáját kritikusan megközelítő kortárs alkotásokból.

Piaček a nemzeti múlt legkövetkezetesebb kritikai feldolgozója a kortárs művészetben olyan művészekkel együtt, mint pl. Svatopluk Mikyta, a Rafani csoport, a Bode Bal csoport, a Sociéte Realisté vagy a Kis Varsó.

SUN OF THE NATION, 2012

26TH OF OCTOBER 1921, DEMOLITION OF THE MONUMENT OF MARIA THERESIA IN BRATISLAVA

24TH OF APRIL 1992, ARCHBISHOP JÁN SOKOL ACCOMPANIES POPE JOHN PAUL II. TO THE CONGREGATION OF THE FAITHFUL IN VAJNORY

HUSHEGYI Gábor
„Pál Ildikó képeiről”
*Magyar Lettre
Internationale*, 63

„Public Dialog SK/
HU”
*Magyar Lettre
Internationale*, 79

„Németh Ilona
munkáiról”
*Magyar Lettre
Internationale*, 83

„Stano Masár
Bolyongó művészet”
*Magyar Lettre
Internationale*, 91

„Tomáš Džadoň –
kortárs szlovák köz-
téri szobrászatáról”
*Magyar Lettre
Internationale*, 94

WILHEIM András
[Esszék. Írások a
zenéről](#)
Kortárs, 2010